

DOI: 10.20535/2522-1078.2022.1(11).261698

УДК 655.4/5:364

Надходження до редакції: 20.04.2022

Прийняття до друку: 17.05.2022

Осмоловська О. А.

канд. істор. наук, доц. кафедри видавничої справи Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна, o.osmolovska@kubg.edu.ua

ORCID: 0000-0002-7665-505X

Osmolovska O.

PhD Historical Sciences, Associate Professor at the Department of Publishing Studies Institute of Journalism, Borys Grinchenko University, Kyiv, Ukraine, o.osmolovska@kubg.edu.ua

ORCID: 0000-0002-7665-505X

**ДОСВІД ДОСЛІДНИЦЬКИХ ПРАКТИК ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ
У ПИТАННІ РІЗНОМАНІТТЯ ТА ІНКЛЮЗИВНОСТІ
ПРОФЕСІЙНОГО ВИДАВНИЧОГО СЕРЕДОВИЩА****EXPERIENCE OF UK RESEARCH PRACTICES IN THE DIVERSITY
AND INCLUSIVENESS OF THE PROFESSIONAL PUBLISHING
ENVIRONMENT**

Метою статті є вивчення досвіду дослідницьких практик Великої Британії у питанні різноманіття та інклюзивності професійного видавничого середовища для подальшої адаптації у книжковій екосистемі України.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше в українському науковому просторі здійснено аналіз британських досліджень з проблем інклюзії та різноманіття у видавничій галузі. Для аналізу обрано дослідження як незалежних британських науковців, видавничих організацій, так і загальнонаціональні дослідження Асоціації видавців Великої Британії. Визначено особливості методології досліджень та окреслено позиції, що можуть бути використані українськими науковцями та видавцями для формування власних досліджень інклюзивності та різноманіття видавничого сектору. З'ясовано, що основними показниками успішності британських досліджень фактично є системність та комплексність, адже дослідницька робота проводиться не лише з керівниками та працівниками видавничих підприємств, а й з представниками авторського середовища. При цьому велика увага приділяється дотриманню етичних норм, збереженню персональних даних респондентів та добровільності проведення опитувань.

Аналіз дослідницьких практик Великої Британії у питанні різноманіття та інклюзивності професійного видавничого середовища засвідчує стійке прагнення

видавничої спільноти мати справжній портрет галузі. Це особливо важливо для України, яка ще тільки вибудовує свою власну книжкову екосистему.

Оскільки активний розвиток дослідницьких практик у видавничій галузі України розпочався не так давно, тому перспектива подальших досліджень стосується передусім підготовки сучасної методології та врахування національних особливостей для проведення системної та комплексної роботи з професійною спільнотою галузі. Особлива увага має бути приділена дотриманню етичних норм, збереженню персональних даних респондентів та добровільності проведення опитувань.

Ключові слова: Велика Британія, інклюзія, різноманітність, видавничий сектор, професійне середовище, дослідження.

The aim of the article is to study the experience of research practices of the United Kingdom in the issue of diversity and inclusiveness of the professional publishing environment for further adaptation in the book ecosystem of Ukraine.

The scientific novelty of the study is that for the first time an analysis of British research on inclusion and diversity in the publishing industry. Studies by independent British scholars, publishing organizations, and a nationwide study by the Publishers Association were selected for analysis. The peculiarities of research methodology and outlined positions that can be used by Ukrainian scholars and publishers to form their own research on the inclusiveness and diversity of the publishing sector are studied. It has been found that the main indicators of the success of British research are in fact systematic and comprehensive, as research work is carried out not only with managers and employees of publishing companies, but also with representatives of the author's environment. At the same time, much attention is paid to compliance with ethical standards, preservation of personal data of recipients and voluntary surveys.

An analysis of the UK research practices on the diversity and inclusiveness of the professional publishing environment shows a strong desire of the publishing community to have a true picture of the industry. This is especially important for Ukraine, which is building its own book ecosystem.

As the active development of research practices in the publishing industry of Ukraine began not so long ago, the prospect of further research is primarily to prepare modern methodology and take into account national characteristics for systematic and comprehensive work with the professional community. Particular attention should be paid to compliance with ethical standards, preservation of personal data of respondents and voluntary surveys.

Keywords: Great Britain, inclusion, diversity, publishing sector, professional environment, research.

Постановка проблеми. Тема інклюзії та безбар'єрного середовища сьогодні безперечно вважається необхідною умовою для гармонійного розвитку демократичного суспільства. Міжнародна асоціація видавців, членами якої є як Асоціація видавців Великої Британії, так і Українська асоціація видавців та книгорозповсюджувачів, розглядає поняття інклюзії та різноманітності (inclusion and diversity) як одні з фундаментальних чинників розвитку сучасної медіаіндустрії. Окремий напрям діяльності цієї впливової організації присвячено питанням доступності. Сьогодні актуальним є погляд саме на професійне середовище галузі, як основну силу, яка впроваджує принципи інклюзії у медіасередовищі. Особливої уваги, на нашу думку, потребує вивчення системних дослідницьких практик Великої Британії з проблем інклюзивності професійного видавничого середовища. Подібні дослідження актуалізують тему інклюзії й питання різноманіття та дозволяють суспільству побачити справжній портрет галузі, зрозуміти його потреби та можливості. Досвід Великої Британії в цьому є ефективним з кількох причин:

– Видавничий сектор Великої Британії є одним із найуспішніших з точки зору якісних та кількісних показників контенту, який він продукує, а також різноманіття форматів, що представлені на видавничому ринку країни. Видавнича справа є основою креативної індустрії Великої Британії. За даними Асоціації видавців Великої Британії, видавничий сектор країни має оборот у 6 мільярдів фунтів стерлінгів, при цьому дохід від експорту становить майже 60 % доходів. Велика Британія є найбільшим експортером книг у світі. У видавничій галузі безпосередньо працюють 29 000 мешканців Великої Британії.

– Велика Британія є однією з найбільш системних країн-дослідниць цієї проблематики. Асоціація видавців Великої Британії, окремі видавництва, незалежні дослідники мають багаторічний успішний досвід проведення досліджень інклюзивності серед професійної спільноти видавців та літераторів.

– Зацікавленість у обміні досвідом у видавничій сфері між Великою Британією та Україною нині є на доволі високому рівні. Британські фахівці звертають увагу на те, що не лише Україна гостро зацікавлена в інтенсифікації такого співробітництва, а й Велика Британія розглядає наш видавничий сектор як потенційно перспективний. За останні роки Британська Рада в Україні реалізувала кілька успішних видавничих програм, зокрема «Booking the Future» EUNIC, у межах якої відбулися лекції та презентації європейських видавничих експертів на

фестивалі «Книжковий Арсенал», п'ятиденний семінар для 27 українських професіоналів, а також програма «3×3 Mentoring» для українських спеціалістів у галузі видавничої справи тощо.

Отримані результати дослідження доводять, що, попри перші спроби проведення ґрунтовних видавничих досліджень в Україні, наша професійна видавнича спільнота та науковці потребують предметного вивчення успішного міжнародного досвіду у цій сфері.

Осмислення системних підходів та методологічних особливостей проведення досліджень інклюзивності видавничого сектору Великої Британії істотно допоможе українським дослідникам адаптувати цю інформацію та розвивати сучасні дослідницькі кейси у царині інклюзивності та безбар'єрності професійного видавничого середовища.

Огляд попередніх досліджень. Британський досвід у розвитку книговидавничої галузі й раніше цікавив українських дослідників. Зокрема, Т. Полковенко зазначав, що «актуальним є й дослідження методів, за допомогою яких видавці визначають «свої» сегменти, входять у нові, вже розроблені ніші та успішно створюють нові сегменти та ніші за специфічною комбінацією потреб покупців, як це й відбувається у Великій Британії» [4]. Стан справ на британському книжковому ринку висвітлювали О. Афонін та М. Сенченко» [1]. Про важливість аналізу світового досвіду для видавничого сектору України писала О. Сухорукова [6].

Серед зарубіжних дослідників теми дослідницьких практик Великої Британії у питанні різноманіття та інклюзивності професійного видавничого середовища присвячені роботи Д. Кін, М. Ларсен, М. Р. Болд, А. Саха та С. ван Лент тощо.

У вітчизняному науковому просторі бракує сучасних наукових розвідок із теми розвитку та функціонування видавничого ринку Великої Британії. А тема дослідження інклюзії та різноманіття у британському видавничому секторі є фактично не висвітленою, тому має високий науковий потенціал.

Мета дослідження — вивчити досвід дослідницьких практик Великої Британії у питанні різноманіття та інклюзивності професійного видавничого середовища для подальшої адаптації у книжковій екосистемі України.

Методологія дослідження. Для опрацювання дослідницьких кейсів із питань інклюзивності та різноманіття застосовано метод контент-аналізу. Під час аналізу зібраного матеріалу застосований метод син-

тезу. Метод групування дозволив значну кількість знайдених дослідницьких практик звести до відносно невеликої кількості груп, у яких зібрані спостереження за більш яскравими та вражаючими ознаками, а далі на підставі аналізу отриманих груп дозволили зробити висновки про весь масив одержаної інформації, а також про певні їх особливості.

Результати. Звіт Міжнародної асоціації видавців 2020 року «Видавці та цілі сталого розвитку ООН» яскраво відображає сучасні тенденції, характерні не лише для видавничої сфери, а й для усього медіапростору.

Цілі сталого розвитку сформульовані у 17-х пунктах, спрямованих на формування більш сталого та справедливого майбутнього до 2030 року. Цей амбітний план був напрацьований 193 країнами-учасницями ООН, і ролі видавничої галузі у ньому приділено особливу увагу. Інклюзія — у самому центрі уваги цього плану.

У звіті наголошується, що відповідальність видавців на сучасному етапі саме розглядається у трьох аспектах:

1 — у створенні контенту, який би висвітлював питання подолання бідності, забезпечення рівності та поваги до прав людини, активної участі людей з інвалідністю у соціальному житті суспільства;

2 — забезпеченні вільного доступу до інформації, створенні інформаційних продуктів у доступних форматах;

3 — самоорганізації медіапростору як живого організму на принципах інклюзії. Тут мається на увазі формування соціального капіталу на принципах рівності та доступності [10].

Для України питання інклюзії та безбар'єрності нині постало на якісно новому рівні. 14 квітня 2021 року розпорядженням Кабінету міністрів України було схвалено Національну стратегію із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. Серед візій цієї Стратегії зазначається пріоритетність рівних можливостей для всіх людей, а також «інклюзивне середовище як передумова для участі у всіх формах суспільного життя та громадської активності» [5].

Для забезпечення повнішого та компетентнішого висвітлення інклюзивної тематики у книговидавничій галузі світовий видавничий менеджмент, як і медіасередовище, приділяє значну увагу забезпеченню принципів інклюзії всередині власних видавництв. Керівники видавничих підприємств та незалежні дослідники замислюються над питанням, чи пов'язана недостатня кількість інклюзивних книжок з недостатньою інклюзивністю професійного видавничого середовища [3].

У 2004 році Д. Кін опублікувала перше дослідження інклюзивності у видавничій сфері Великої Британії «У повному кольорі» («In Full Colour») [11]. Опитування, проведене для дослідження, дало підстави дійти до висновку, що галузь є переважно «білою професією», де 87 % співробітників з білим кольором шкіри, але зазначена публікація не містила кількісних даних про авторську різноманітність.

У 2005 році з'явилося дослідження Д. Кін та М. Ларсен «Дослідження "Вільний вірш"» («Free Verse report»), як перше опитування стосовно можливостей для темношкірих та азіатських поетів у Великій Британії, хоча не було оприлюднено інформацію щодо механізму відбору респондентів або методології самого дослідження [12].

У квітні 2015 року Д. Кін видала друге велике галузеве дослідження «Писати майбутнє: темношкірі та азіатські письменники та видавці на ринку Великої Британії» («Writing the Future: Black and Asian Writers and Publishers in the UK Marketplace»). Звіт готувався вісім місяців і містив кількісне та якісне дослідження досвіду темношкірих та азіатських письменників і видавців, а також торкався проблематики працевлаштування та видавничих практик у Великій Британії [13].

У 2016 році для свого дослідження «Питання різноманітності» видання «The Bookseller» намагалося провести аудит британських книжкових видань авторів різних етнічних груп, але виявило, що видавці, як правило, не володіють інформацією про етнічне походження своїх авторів. Деякі видавці посилалися на захист персональних даних як причину, чому інформація була недоступною.

У дослідженні «Проблема восьми відсотків: автори різних етнічних груп на британському ринку дитячої та юнацької літератури (2006-2016)» («The Eight Percent Problem: Authors of Colour in the British Young Adult Market (2006–2016)») М. Р. Болд висвітлюється проблема браку різноманітності серед авторів дитячої та юнацької літератури. Авторка є однією з небагатьох дослідників, які прагнуть надати статистичні докази на підтвердження аргументів про відсутність різноетнічних авторів на видавничому ринку Великої Британії [15].

Подальше дослідження М. Р. Болд 2019 року «Інклюзивна художня література для дітей та юнацтва: автори з різним кольором шкіри у Великій Британії» («Inclusive Young Adult Fiction: Authors of Color in the United Kingdom») висвітлює досвід авторів з різним кольором шкіри, які намагаються пробити собі шлях «статус-кво різноманітності», та містить аналіз літературної діяльності таких авторів [16].

Дослідження «Переосмислення «різноманітності» у видавничій справі» (Rethinking ‘Diversity’ in Publishing) А. Саха та С. ван Лент було підготовлено в колаборації між університетами Голдсмітс, Університетом Лондона, проектом «Spread the Word» та виданням «The Bookseller». Дослідження зосереджене на перешкодах, з якими стикаються автори різних етнічних груп на всіх етапах видавничого процесу, та спрямоване до напрацювання рекомендацій видавцям стосовно створення довгострокових партнерських відносин із організаціями, що займаються темою інклюзії [17].

Зазначені дослідження безумовно привернули увагу суспільства до теми інклюзії у видавничій сфері, однак більшої системності та комплексності вдалося досягти вже на рівні національної Асоціації видавців. Британська асоціація видавців (далі Асоціація) є одним із провідних гравців у сфері впровадження принципів інклюзії та доступності у видавничій сфері.

2017 року Асоціацією було прийнято загальногалузевий план дій щодо вивчення рівня інклюзивності серед представників професійної спільноти галузі з метою гарантувати населенню Великої Британії найкращу репрезентацію у видавничій сфері. План складався з 10 пунктів, які передбачали, зокрема, розробку внутрішньої політики інклюзивності всередині підприємств галузі, щорічне надання Асоціації відповідної інформації для формування загальногалузевої статистики, проведення тренінгів для персоналу, внутрішній аналіз діяльності підприємств на предмет прихованої упередженості, призначення координатора з питань інклюзії, впровадження системи наставництва для членів персоналу, які потребують підтримки.

Починаючи з 2017 року, Асоціація видавців Великої Британії проводить щорічні соціально-демографічні дослідження серед професійної спільноти її видавничої галузі. Інформація, отримана в результаті цих опитувань, використовуються для кращого розуміння представницьких особливостей галузі та аналізу сучасних зовнішніх викликів та внутрішніх трансформацій.

Це дослідження включає два напрями:

- Опитування співробітників видавництва, яке проводиться за моделлю проведення перепису населення Національною статистичною службою та враховує найкращі сучасні практики збору соціально-демографічних даних. Компанії-учасники або надіслали це опитування своїм співробітникам, або надавали вже наявні у них дані, які далі

оброблялися та об'єднувалися для створення спільної бази даних. Оскільки не кожен респондент відповів на кожне запитання в опитуванні, а деякі відомості, надані підприємствами, були частковими, то інформаційна база може змінюватися. Це зазначається у відповідних випадках.

– Онлайн-опитування компаній — учасників Асоціації видавців збрало дані про видавничі операції, включаючи розмір, сектор діяльності та розташування офісів, а також інформацію про гендерне представництво у виконавчому та вищому керівництві.

Опитування 2020 року є найповнішим коли-небудь проведеним серед працівників видавничої галузі Великої Британії, загалом у ньому взяли участь 14 122 співробітники з 71 підприємства [14].

Аналіз активності учасників опитування з 2017 по 2020 рік (табл. 1) свідчить про значне зростання кількості респондентів, що, без сумніву, позитивно впливає на репрезентативність дослідження.

Таблиця 1

Рік	Індивідуальні респонденти	Підприємства видавничої галузі
2017	2,648	23
2018	6,432	42
2019	12,702	57
2020	14,122	71

У 2020 році представництво жінок у виконавчому менеджменті (52 %) та вищому керівництві (55 %), як окремо, так і разом (54 %), спостерігається на одному рівні з 2019 роком і перевищує показники 2017 року (відповідно 495 та 41 %) (табл.2).

Такі показники повністю відповідають цілям Асоціації щодо забезпечення представництва жінок у професійному видавничому середовищі не менше ніж 50 %.

Незважаючи на те, що результати опитування 2020 року показали зростання кількості представників ЛГБТ-спільноти серед професійного видавничого середовища порівняно з 2017 роком, рівень відкри-

тості таких працівників у колективі впав порівняно з 2018 роком. Респондентів, які ідентифікували себе як ЛГБТ-представників, запитали про їхню відкритість з колегами на роботі, що є основним підґрунтям інклюзії. 24 % тих, хто відповів на запитання, не були відкриті щодо своєї сексуальної орієнтації з колегами. Цей показник збільшився на 5 відсотків з 2018 року.

За дослідженням, представники різних етнічних груп усе ще недостатньо представлені у професійному видавничому середовищі.

Представництво осіб з інвалідністю, які задіяні у видавничій галузі, з кожним роком неухильно зростає. Однак цей показник все-таки значно нижчий, ніж показник представництва осіб з інвалідністю серед усього працездатного населення Великої Британії (19 %).

Таблиця 2

Рік	Жінки у видавничій галузі	Представники ЛГБТ- спільноти	Представники різних етнічних спільнот	Люди з інвалідністю
2017	49 % — виконавчий менеджмент 41 % — топ-менеджмент	5 %	13 %	2 %
2020	52 % — виконавчий менеджмент 55 % — топ-менеджмент	11 %	13 %	8 %

М. Колман, керівник інклюзивного напрямку Міжнародної асоціації видавців та старший віце-президент корпорації «Ельзевір» (Elsevier), зазначив: «Інклюзивне професійне середовище дозволяє всім бути справжніми, потрібними і своїм власним внеском допомогти прокласти шлях іншим. Є дві важливі причини для повної підтримки політики інклюзії та різноманіття: є чіткі бізнес-обґрунтування та є також моральний імператив — це просто правильно» [14].

Важливий показник системності дослідницьких практик у видавничому середовищі Великої Британії — це робота не лише з видавцями, а й також із авторською спільнотою.

У 2021 році опубліковано дослідження «Про розуміння різноманітності автора». [18]. Цей інструментарій містить вказівки для видавничих

компаній, які прагнуть збирати інформацію про захищені дані авторів, ілюстраторів та перекладачів. Інструментарій, підготовлений незалежними дослідниками після консультацій з видавцями, має на меті допомогти видавцям орієнтуватися в цій галузі. Він включає в себе вказівки щодо створення та розсилки авторської анкети, а також шаблонні запитання, спрямовані на збір інформації про етнічну приналежність, стать, гендерну ідентичність, сексуальну орієнтацію, інвалідність та соціально-економічний клас.

Супровідний звіт описує передумови та контекст створення набору інструментів. Авторки звіту, незалежні дослідниці Е. Шеркліф та М. Грант, провели огляд літератури, зібрали інформацію про сучасну практику та опитали видавців, щоб поінформувати про звіт та інструментарій.

Було використано гнучку матрицю проекту, оскільки на початку не спостерігалось чіткого розуміння шляхів збору видавцями даних про різноманітність авторів та чи існувало у видавничих організацій бажання співпрацювати й обмінюватися висновками. Перший етап проекту був зосереджений на збиранні інформації про різноманітні методи аудиту в галузі та усвідомленні потреб видавців, оскільки вони орієнтувалися на складнощі моніторингу персональних даних автора — таких як етнічна приналежність, стать, гендерна ідентичність, сексуальна орієнтація, інвалідність та соціально-економічний клас.

Аналіз даних, зібраних на першому етапі, показав, що лише невелика кількість видавців мала розроблені інструменти для збору даних про різноманітність авторів. Отже, було вирішено, що другий етап проекту має передбачати розробку інструментарію для видавців, щоб вони самі могли здійснювати збір даних про різноманітність авторів.

У зазначеному посібнику видавцям рекомендується пропонувати своїм новим авторам анкету для добровільного анонімного заповнення. Особлива увага приділяється питанням охорони персональних даних авторів. Саме для цього застосовано принципи анонімності та добровільності.

Рекомендаційна анкета містить 18 запитань:

1. Ваш рік народження
2. Ваша національність
3. Місце вашого проживання
4. До якої етнічної групи ви належите
5. Ваша релігія

6. Ваша стаття
7. Чи ідентифікуєте себе як транс-людина
8. Який варіант краще відображає вашу сексуальну орієнтацію
9. Чи маєте інвалідність або певні ушкодження
10. Якщо ви маєте інвалідність, оберіть варіант, який відображає ваш стан
11. Чи дозволяє ваш фізичний та психологічний стан виконувати ваші щоденні обов'язки
12. Який найвищий рівень вашої освіти
13. Якщо ви народились у Великій Британії, в якому регіоні ви провели більшість дитинства
14. Наскільки вам відомо, чи працювали ваші батьки, опікуни, бабуся і дідусь у сфері креативної індустрії?
15. Школу якого типу ви переважно відвідували у віці від 11 до 16 років?
16. Якщо ви закінчили школу після 1980 року, чи мали ви право на безкоштовне шкільне харчування в будь-який момент навчання в школі?
17. Якого найвищого рівня кваліфікації досягли ваші батьки або опікуни на той момент, коли вам було 18 років?
18. Згадайте, коли вам було близько 14 років, який варіант найкраще описує вид професійної діяльності, що її виконувала людина — основне джерело доходів у вашій родині.

На нашу думку, така практика є особливо цікавою для українського видавничого ринку, оскільки дозволяє детальніше візуалізувати різноманітність авторського середовища та сприятиме популяризації українських письменників. Однак слід розуміти: поняття інклюзії хоча й ґрунтується на загальноприйнятих принципах, однак має низку національних особливостей. Так, для нашої країни тема людей з різним кольором шкіри не вбачається настільки ж актуальною для опитування, як для Великої Британії з огляду на її імперське минуле та багаторічні тісні відносини з країнами Британської Співдружності. Адаптуючи вищезазначений дослідницький кейс у вітчизняному просторі, доцільно було б включити до опитування питання стосовно мовного різноманіття або проблем тимчасово переміщених осіб.

В Україні дослідження різноманіття та інклюзивності видавничого простору лише набувають поширеності. На сьогодні є декілька досліджень книжкового ринку в Україні. У межах проєкту Book Platform 2012 року було опубліковано звіт за матеріалами опитування, проведеного Українською асоціацією видавців та книгорозповсюджувачів [9].

У 2019 році підготовлено «Звіт про стан видавничої справи», опублікований Українським інститутом книги, що частково базується на результатах дослідження читання і книговидання в Україні — «The Ukrainian Reading and Publishing Data 2018», проведеного ГО «Читомо» [7; 8].

У 2020 році було опубліковано звіт дослідження, профінансованого Британською Радою в Україні спільно з Українським інститутом книги, «Видавнича галузь України: огляд сектора», де викладено детальні підсумки дослідження української видавничої галузі, проведеного з лютого по жовтень 2020 року. Метою проєкту було дослідження галузі видавництва масової літератури в Україні, детальний аналіз потреб видавців та визначення можливостей для інтернаціоналізації [2].

Слід підкреслити, що усі зазначені вище українські дослідження не мали на меті та, відповідно, не містили результатів дослідження рівня різноманіття та інклюзивності українського видавничого сектору.

Першою спробою дослідницької розвідки у сфері інклюзивного видавничого контенту стала робота, виконана у 2020 році на базі Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка. Було проведено анкетування, питання якого спрямовані на вивчення сприйняття та рівня використання українськими видавництвами літератури інклюзивної тематики та у доступних форматах (шрифтом Брайля, з піктограмами тощо). В опитуванні взяли участь 42 представники українських видавництв. Вони отримали для заповнення анкети «Інклюзивна література в доробку українських видавництв». Переважна більшість видавництв протягом дослідження відповіли, що вважають важливою та актуальною тему інклюзії для сучасного суспільства. Однак певний відсоток респондентів або не позиціонують свою продукцію як інклюзивну, або, через інформаційну невизначеність та комерційні ризики, не наважуються її видавати [19].

Висновки. Аналіз дослідницьких практик Великої Британії у питанні різноманіття та інклюзивності професійного видавничого середовища (як незалежних дослідників, так і загальнонаціональних) засвідчує стійке прагнення видавничої спільноти мати справжній портрет галузі. Це потрібно, щоб реально розуміти рівень професійного різноманіття з огляду на багатовимірність продукту, що виробляється. Основними особливостями успішності британських досліджень є системність та комплексність їх проведення.

Використовуючи успішний досвід Великої Британії, українським професійним спільнотам галузі доцільно було б розробити та запропонувати на системній основі певні анонімні опитування:

- для заповнення авторами — з метою кращого розуміння та візуалізації різноманіття авторського середовища в Україні;
- для заповнення персоналом видавництв — задля розуміння стану впровадженості принципів універсального дизайну, масштабу гендерної, регіональної, етнічної, соціальної представленості населення України у видавничому секторі.

Оскільки активний розвиток дослідницьких практик у видавничій галузі України розпочався не так давно, тому перспектива подальших досліджень стосується передусім підготовки сучасної методології та врахування національних особливостей для проведення системної та комплексної роботи з професійною спільнотою галузі.

Особлива увага має бути приділена дотриманню етичних норм, збереженню персональних даних респондентів та добровільності проведення опитувань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Афонін О. Українська книга в контексті світового книговидання. Київ : Кн. палата України імені Івана Федорова, 2009. 277 с.
2. Видавнича галузь України: огляд сектора. URL: https://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/333_research_uk_ua_v10.pdf (дата звернення: 12.09.21).
3. Осмолівська О. А. Інклюзивна література в сучасному книговиданні. Навч посібник. Київ : «Видавничий центр «12», 2021. 184 с.
4. Полковенко Т. В. Книговидання у Великій Британії: стратегії, принципи, досвід. Соціальні комунікації в інтеркультурному просторі: міжконтинентальний діалог інтелектуалів : матер. Міжнарод. наук.-практ. конф., 13 листоп. 2014 р. С. 267–272.
5. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14. Кві. 2021 р. № 366-р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.09.2021).

6. Сухорукова О. Світове книговидання: уроки для України // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2016. № 3. С. 47–58. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/18757/1/6.pdf> (дата звернення: 05.01.2022).
7. Український інститут книги. Звіт про стан видавничої справи в Україні, 2018–2019. Київ: УІК. URL: [https://book-institute.org.ua/uploads/articles/Report on the State of Publishing in Ukraine 2018–2019.pdf](https://book-institute.org.ua/uploads/articles/Report%20on%20the%20State%20of%20Publishing%20in%20Ukraine%202018-2019.pdf) (дата звернення: 05.01.2022).
8. Читомо «Ukrainian Reading and Publishing Data 2018». URL: <http://data.chytomo.com/> (дата звернення: 05.01.2022).
9. Afonin, A. Publishing and Bookselling in Ukraine: Facts, Trends, Recommendations. 2012. URL : http://bookplatform.org/images/activities/47/publishing_study_ukraine_en.pdf (дата звернення: 05.01.2022).
10. International publishers association URL: https://www.internationalpublishers.org/images/aa-content/ipa-reports/State_of_Publishing_Reports_2020/Publishers-and-The-United-Nations-Sustainable-Development-Goals.pdf (дата звернення: 05.01.2022).
11. Kean D. (ed.) In Full Colour: Cultural Diversity in Publishing Today. London: Bookseller Publications, 2004.
12. Kean D. (ed.) Free Verse: Publishing Opportunities for Black and Asian Poets. London: Spread the Word 22., 2005.
13. Kean, D. (ed.) (2015) Writing the Future: Black and Asian Writers and Publishers in the UK Marketplace. London: Spread the Word
14. Publishers Association (2020) Diversity Survey of the UK publishing workforce 2020. London: PA URL : <https://www.publishers.org.uk/publications/diversity-survey-of-the-publishing-workforce-2020/> (дата звернення: 05.01.2022).
15. Ramdarshan Bold M. The Eight Percent Problem: Authors of Colour in the British Young Adult Market (2006–2016) London: UCL, 2017.
16. Ramdarshan Bold M. Representation of people of colour among children’s book authors and illustrators. London: Booktrust, 2019.
17. Saha, A. & van Lente, S. Rethinking ‘Diversity’ in Publishing. London: Goldsmiths Press, 2020.
18. Shercliff E., Grant M. Understanding Author Diversity Report, September 2021. URL : [file:///C:/Users/HP/Downloads/Author-Diversity-Report-and-Toolkit% 20\(3\).pdf](file:///C:/Users/HP/Downloads/Author-Diversity-Report-and-Toolkit%20(3).pdf) (дата звернення: 05.01.2022).

19. Shpak V., Osmolovska O., Masimova L., Romaniuk N. Inclusive literature as an innovative marketing resource of publishing activities. *Innovative Marketing*. 2020. № 16 (2). Pp. 71–79. [https://doi.org/10.21511/im.16\(2\).2020.06](https://doi.org/10.21511/im.16(2).2020.06) (дата звернення: 05.01.2022).

REFERENCES

1. Afonin, O. & Senchenko, M. (2009). *Ukrainska knyha v konteksti svitovoho knyhovydannia* [Ukrainian book in the context of world book publishing [Ukrainian book in the context of world book publishing]]. Kyiv. : Kn. Palata imeni Ivana Fedorova, 277 p.
2. *Vydavnycha haluz Ukrainy: ohliad sektora* [Publishing industry of Ukraine: a review of the sector]. Retrieved 05 January 2022 from https://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/333_research_uk_ua_v10.pdf.
3. Osmolovska, O. (2021). *Inkluzyvna literature v suchasnomu evropeiskomu knyhovydanni. Navch. Posibnyk* [Inclusive literature in modern book publishing. Textbook], Kyiv : Vydavnychiy tsentr “12”, 184 p.
4. Polkovenko, T. (2014). *Knyhovydannia u Velykii Brytanii: stratehii, pryntsypy, dosvid. Sotsialni komunikatsii v interkulturnomu prostori: mizhkontynentalnyi dialoh intelektualiv : mater. Mizhnarod. nauk.-prakt. konf. 6 13 lystop.* [Book publishing in Great Britain: strategies, principles, experience. Social Communications in the Intercultural Space: Intercontinental Dialogue of Intellectuals: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference]. Pp. 267–272.
5. *Pro skhvalennia Natsionalnoi stratehii iz stvorennia bezbariernoho prostoru v Ukraini na period do 2030 roku : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 14. Kvi. 2021. Vol 366-r. Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»* [On approval of the National Strategy for the creation of barrier-free space in Ukraine for the period up to 2030: the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of April 14. 2021 № 366-r. Database "Legislation of Ukraine"] / VR Ukrainy. Retrieved 05 January 2022 from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>.
6. Sukhorukova, O. (2016). *Svitove knyhovydannia: uroky dlia Ukrainy* [World book publishing: lessons for Ukraine] // *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*. Vol 3. Pp. 47–58. Retrieved 05 January 2022 from: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/18757/1/6.pdf>.

7. Ukrayins`ky`j insty`tut kny`gy`. Zvit pro stan vy`davny`choyi spravy` v Ukrayini [Ukrainian Book Institute. Report on the state of publishing in Ukraine, 2018-2019], 2018–2019. Ky`yiv: UIK. Retrieved 05 January 2022 from: <https://book-institute.org.ua/uploads/articles/Report on the State of Publishing in Ukraine 2018–2019.pdf>.
8. Chytomo «Ukrainian Reading and Publishing Data 2018». Retrieved 05 January 2022 from: <http://data.chytomo.com>.
9. Afonin, A. (2012). Publishing and Bookselling in Ukraine: Facts, Trends, Recommendations. Retrieved 05 January 2022 from : http://bookplatform.org/images/activities/47/publishing_study_ukraine_en.pdf.
10. International publishers association Retrieved 05 January 2022 from: https://www.internationalpublishers.org/images/aa-content/ipa-reports/State_of_Publishing_Reports_2020/Publishers-and-The-United-Nations-Sustainable-Development-Goals.pdf.
11. Kean, D. (ed.) (2004). In Full Colour: Cultural Diversity in Publishing Today. London: Bookseller Publications.
12. Kean, D. (ed.) (2005). Free Verse: Publishing Opportunities for Black and Asian Poets. London: Spread the Word 22.
13. Kean, D. (ed.) (2015). Writing the Future: Black and Asian Writers and Publishers in the UK Marketplace. London: Spread the Word.
14. Publishers Association (2020). Diversity Survey of the UK publishing workforce 2020. London: PA. Retrieved 05 January 2022 from : <https://www.publishers.org.uk/publications/diversity-survey-of-the-publishing-workforce-2020/>.
15. Ramdarshan Bold, M. (2017) The Eight Percent Problem: Authors of Colour in the British Young Adult Market (2006–2016) London: UCL.
16. Ramdarshan Bold, M. (2019) Representation of people of colour among children’s book authors and illustrators. London: Booktrust.
17. Saha, A. & van Lente, S. (2020) Rethinking ‘Diversity’ in Publishing. London: Goldsmiths Press.
18. Shercliff, E. & Grant, M. Understanding Author Diversity Report, September 2021 Retrieved 05 January 2022 from: [file:///C:/Users/HP/Downloads/Author-Diversity-Report-and-Toolkit%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/HP/Downloads/Author-Diversity-Report-and-Toolkit%20(3).pdf).
19. Shpak, V., Osmolovska, O., Masimova L. & Romaniuk N. (2020). Inclusive literature as an innovative marketing resource of publishing activities. Innovative Marketing. Vol. 16(2). Pp. 71–79. [https://doi.org/10.21511/im.16\(2\).2020.06](https://doi.org/10.21511/im.16(2).2020.06).